

nr. 49 herfst 2005

Het Hoornblad

**60 JAAR
AFD.
HOORN/WEST-
FRIESLAND**

**Kom op
1 oktober naar
MAK Blokweer
zie pagina
16 en 17**

*afdeling
Hoorn/West-Friesland*

Informatie en mededelingenblad van de KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland

Versijnt 4x per jaar (januari, april, juli en oktober)

Sluitingsdatum kopij: 10 december 2005

Redactie: Jan en Ina Marbus, Dorpsstraat 10A, 1689 EV Zwaag

Egbert Baars, Yellowlaan 24, 1695 HV Blokker

e-mail: dehoornbloem@hoorn.knnv.nl of info@hoorn.knnv.nl

Internet: <http://www.knnv.nl/hoorn>

Verzending: Willy Mantel, Schout 57, 1625 BR Hoorn

Inhoud van Het Hoornblad Nr. 44

- blz. 3 Activiteitenprogramma
- 4-6 Toelichting
- 6 Veldbiologiecursus
- 7-9 Van de bestuurstafel
- 10-11 Sprinkhanen en krekels
- 12 IJsvogelstuijjes
- 13-14 Vlindernieuws
- 15 Verslag Duin en Kruidberg
- 16-17 Jubileumdag in het MAK Blokweer
- 18-19 Verslag Grauwe kiekendief-excursie
- 20-21 Plan Twisk
- 22 Nestkastjes enzo...
- 23 Plantenwerkgroep
- 24 Vogelwerkgroep
- 25 Broedvogelinventarisatie
- 26 Veranderingen
- 27 Met de KNNV naar Letland
- 28 De Hoornbloem
- 29-30 Bijzondere waarnemingen
- 30 Natuurwerkdag 5 november

Bij de voorplaat: Maks de mol, mascotte van Milieu Aktiviteitencentrum Kijkboerderij in Westerblokker

Activiteitenprogramma

OKTOBER

- Zaterdag 1 **Jubileumbijeenkomst** in MAK Blokweer, zie pagina 16 en 17
Woensdag 12 **Start veldbiologiecursus**, zie pagina 6
Woensdag 12 **Plantenwerkgroepbijeenkomst** zie pagina 23
Donderdag 13 **Vogelwerkgroepbijeenkomst** zie pagina 24
Zaterdag 15 **Excursie** trekvogels Hondsbossche Zeewering, zie toelichting
Dinsdag 18 **Lezing** "Speleologie" door Herman de Zwart, zie toelichting
Zondag 30 **Excursie** Oostvaardersplassen, zie toelichting

NOVEMBER

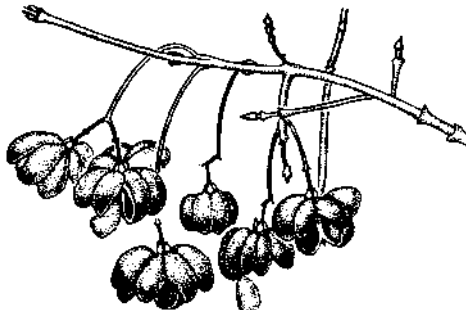
- Zaterdag 5 **Landelijke Natuurwerkdag**. Meedoen! Zie pagina 30
Maandag 7 **Vlinderwerkgroepbijeenkomst**, zie pagina 14
Woensdag 9 **Plantenwerkgroepbijeenkomst**, zie pagina 23
Donderdag 10 **Vogelwerkgroepbijeenkomst**, zie pagina 24
Vrijdag 11 t/m zondag 13 **Ganzenweekend** Lauwersmeer, zie toelichting
Dinsdag 22 **Lezing** "Jsland" door Ko de Korte, zie toelichting
Zaterdag 26 **Landelijke SOVON/VOFF-dag** Nijmegen, info vwg
Zondag 27 **Excursie** Zanddepot/Weelen, zie toelichting

DECEMBER

- Woensdag 7 **Plantenwerkgroepexcursie**, zie pagina 23
Zaterdag 10 **Excursie** Marken, zie toelichting
Dinsdag 13 **Lezing** "Uilen in de duinen" door Fred Koning, zie toelichting
Donderdag 15 **Vogelwerkgroepbijeenkomst**, zie pagina 24

JANUARI 2006

- Zondag 8 **Nieuwjaarswandeling** door Streekbos, zie toelichting
Woensdag 17 **Plantenwerkgroepbijeenkomst**, zie pagina 23
Zaterdag 21 **Excursie** Den Oever, zie volgend Hoornblad.

Toelichting activiteitenprogramma

*De lezingen worden - tenzij anders vermeld - gehouden in de oefenzaal van de Hoornse Harmonie, Achterstraat 43 - 45 te Hoorn. Zaal open om 19:30 uur.
Er wordt in de zaal niet gerookt.*

*De meeste excursies starten bij de kleine P aan het Dampten in Hoorn, even voorbij de begraafplaats. Vanaf de trein (en de fietsenstalling) is het 8 minuten lopen.
Bel bij twijfelachtig weer even naar de vermelde contactpersoon.*

Zaterdag 15 oktober: Trekvogels Hondsbossche Zeewering

In de omgeving van Camperduin gaan we naar de zeetrek kijken. Afhankelijk van het weer en de trek zullen wij eerst enige tijd over zee kijken. De zeetrek vindt plaats vanaf zonsopgang tot enige uren daarna. Vaak verblijven na die tijd veel vogels in struikjes in de duinen of in de Putten. De vogels rusten dan uit voor een tussenstop op hun reis naar het zuiden. Het lijkt ons goed om rond 09:00 uur op de trekteipost in Camperduin te staan. Na circa 10:00 uur lopen wij dan een rondje door de duinen of naar de Putten. Warme kleding is geen overbodige luxe voor deze excursie. Hoe meer wind hoe meer kans op leuke soorten en hoe kouder het zal zijn. Ook een telescoop is zeer bruikbaar. Vertrek -let op- **08:00** uur vanaf parkeerterrein aan het Dampten. Informatie Ko van Gent, telefoon: (0229) 24 58 85.

Dinsdag 18 oktober: Lezing Speleologie

Vanavond een dialezing over een bijzonder onderwerp: speleologie. Herman de Zwart is van beroep speleoloog en zal ingaan op hoe grotten ontstaan, de gesteenten en mineralen, ondergrondse rivieren, grottdieren, fossielen en vondsten uit de prehistorie. Kortom: een hele mooie mix van geologie, biologie en archeologie. Zoals gebruikelijk vindt deze lezing plaats in de Harmonie. Aanvang 20:00 uur.

Zondag 30 oktober: Excursie Oostvaardersplassen

Wij vertrekken om 09:00 uur van de parkeerplaats aan het Dampten in Hoorn en komen in de loop van de middag terug. Iets wat voor dit jaargetijde belangrijk is: **LAARZEN MEENEMEN**. Er zullen allerlei vogelsoorten zijn die we daar kunnen aantreffen. Voor nadere informatie: Resi Zabel, telefoon: (0229) 23 05 24.

Zaterdag 5 november: landelijke natuurwerkdag. Meedoen! Zie pagina 30

Vrijdag 11 t/m zondag 13 november: weekend Dokkumer Nieuwe Zijlen

We gaan een paar dagen doorbrengen in Friesland en het Lauwersmeergebied met als hoofddoel de ganzen. We overnachten vrijdag en zaterdag in "De Brandgans".

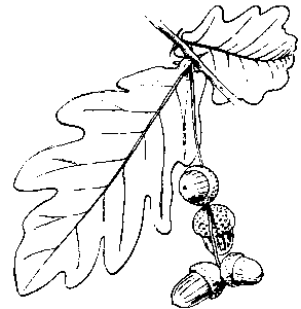
Deze oude kop-hals-romp boerderij biedt plaats aan ongeveer 40 personen. 's Avonds kunnen we rondom de open haard de belevingen van de dag door-nemen. Voor informatie en opgave Eric de Vroome, telefoon: (0229) 57 10 78 of email de.vroome@quicknet.nl

Dinsdag 22 november: Lezing "IJsland" door Ko de Korte

Het ruige en onherbergzame IJsland heeft heel veel natuurschoon. Tussen gletschers en vulkanen brengen veel zeevogels hun jongen groot. Vanavond neemt Ko de Korte u aan de hand van zijn dia's mee op een zwerftocht over dit unieke eiland. Naast de vogels is er ook aandacht voor vulkanisme en walvisjacht. Aanvang van deze lezing om 20:00 uur in onze vertrouwde Harmonie.

Zondag 27 november: excursie Zanddepot / De Weelen

Onder leiding van Cees Schaper maken we, afhankelijk van de omstandigheden, wandelingen in het Zanddepot of een ander deel van de Weelen. Het Zanddepot is normaal niet vrij toegankelijk, dus een uitgelezen mogelijkheid daar eens rond te kijken. We verzamelen bij de parkeerplaats aan het Dampten om 09:00 uur. We komen om 09:30 uur bij het Zanddepot waar Cees ons zal opwachten. Terug omstreeks 14:00 uur. Voor informatie Cees Schaper, telefoon: (0228) 31 61 46.

Zaterdag 10 december: rondje Marken

Altijd zeer de moeite waard, deze wandeling rond het eiland Marken. Onder leiding van Rens Bonten lopen we vanaf de parkeerplaats aan het einde van de toegangsdijk tot aan "Het Paard van Marken" en weer verder naar het beginpunt. We zullen de nodige wintervogels gaan zien, vooral op het water rondom het eiland. Maar de wandeling zelf al is uniek.

We verzamelen op de parkeerplaats aan het Dampten om 09:00 uur. Terug omstreeks 15:00 uur. Voor informatie Rens Bonten, telefoon: (0229) 23 07 48.

Dinsdag 13 december: Lezing "Uilen in de duinen" door Fred Koning

Fred Koning doet al 40 jaar onderzoek naar de uilen in onze duinen. Al weer een flink aantal jaren geleden deed Fred eerder verslag aan onze afdeling omtrent het feit dat uilen zich perfect aan blijken te passen aan de "concurrentie" van **BUIZERD**, **HAVIK** en **Vos**. Vanavond de laatste stand van zaken over dit opmerkelijke onderzoek met veel fraai diamateriaal.

De lezing vindt, zoals gebruikelijk, plaats in de Harmonie om 20:00 uur.

Zondag 8 januari: Nieuwjaarswandeling in het Streekbos

De traditionele Nieuwjaarswandeling vindt dit keer plaats in het Streekbos bij Bovenkarspel.

Dit gebied grenst aan De Weelen. Er is destijds veel bos aangeplant, er zijn diverse, oorspronkelijke en nieuw gegraven waterpartijen. Tevens zijn er veel soorten bosbroedvogels. Verder een rijke paddestoelen-ontwikkeling.

Na afloop van de wandeling eten we snert in de cafetaria van het Streekbos. Vertrek vanaf de parkeerplaats aan het Dampten om 9:00 uur. Terug rond 13:00 uur. Inlichtingen bij Jan Vlaming, telefoon: (0228) 56 23 85.

Om alvast te noteren:

De volgende lezingavonden in 2006 zijn op

17 januari

28 februari

28 maart

NAJAAR: PADDENSTOELENTIJD!

Wie ziet er Aardsterren in ons waarnemingengebied? Er zijn al eerder vondsten gemeld uit Hoorn en Westerblokker. Let eens op deze bijzondere soorten!

Veldbiologie-cursus

Na jarenlang cursussen aangeboden te hebben die één discipline van de veldbiologie behandelen is het nu de beurt aan een algemene brede cursus. Onze basiscursus veldbiologie is een laagdrempelige opstap voor iedere natuurliefhebber die wel eens wil ervaren hoe dat is: dat vogels kijken, die plantjes- wat dat landschap ermee te maken heeft.... Ook wordt er gesproken over insecten en overige dieren in West-Friesland.

De cursus wordt gegeven op 6 woensdagavonden van 19:30 - 22:00 uur in het MAK Blokweer in Westerblokker op 12, 19 oktober en 2, 9, 16 en 23 november. De 4 excursies zijn op zaterdagochtenden 15 en 22 oktober, 19 en 26 november.

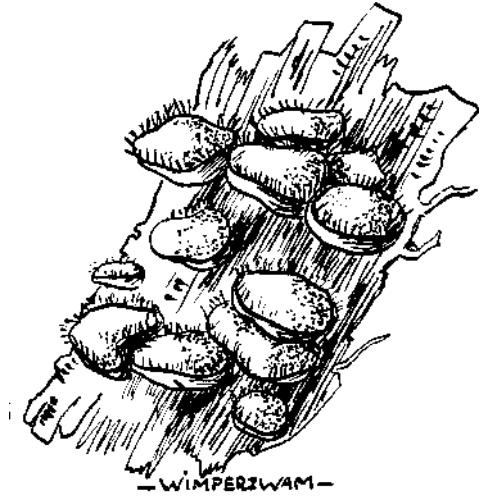
De kosten zijn voor KNNV'ers € 25,-, niet-leden betalen € 40,-

Meer gegevens en aanmelding bij KNNV-natuurinfocentrum De Hoornbloem, Dorpsstraat 10 A te Zwaag (0229) 23 04 19 of dehoornbloem@hoorn.knnv.nl

Van de Bestuurstafel

De vakantie is alweer voorbij. Wij hopen dat u ook heeft kunnen genieten. Ook wanneer het weer wat tegen zat. De zomer heeft dit jaar niet direct haar goede kant laten zien, enkele pieken uitgezonderd. Enerzijds is dat jammer maar aan de andere kant is het maar goed ook dat de homo sapiens geen mogelijkheid heeft om daar verandering in aan te brengen wanneer zij/hij het maar wil. Voor ons vlinderproject is dit weer echter wel een uitdaging. Want hoe hebben de vlinders gereageerd? Wij hopen dat van u straks in grote getale te vernemen.

Heeft u ook “onze wandeling”, de Zeegatwandeling gemaakt op basis van de mooie kaart die in ons vorig Hoornblad werd gevoegd? En wat vindt u van de nieuwe molen? Lekker in het zonnetje gezeten en genoten van een kop koffie, thee of een “frisje”? Wanneer u dit heeft gedaan dan kunt u zich zeker voorstellen in wat voor een fijne omgeving u woonachtig bent.

Het bestuur is gelukkig ook weer terug in haar bekende (en gelukkig gezonde) samenstelling. We gaan ons straks buigen over ons 60-jarig jubileum waar u elders meer over zult kunnen lezen.

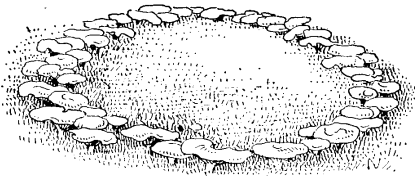
Het probleem rond het verdwenen bord bij “onze” rode beuk is opgelost. De gemeente Hoorn heeft een mooi nieuw bord vervaardigd op haar kosten. Dus dit onderwerp kunnen wij gelukkig positief afsluiten. De boom staat er heel mooi bij plus het haar toekomstige bord.

Het bestuur kwam voor de eerste keer na de vakantie bij elkaar. De agenda bevatte diverse onderwerpen. Onder andere de plannen rond de mogelijke haven bij Scharwoude, of laten we liever zeggen de “onmogelijke” haven, waar wij ondersteuning verlenen. Verder stond natuurlijk groot op de agenda ons 60-jarig jubileum. Deze gaat hoe langer meer body krijgen. Elders leest u hier meer over. Ook de verschillende projecten werden weer onder de loep genomen. Nieuwe excursies, lezingen en cursussen.

SCHARWOUDE

In vorige uitgaven van “Het Hoornblad” hebben wij u al het een en ander bericht over het aanleggen van een buitenhaven ten behoeve van en voor een Watersportvereniging welke thans nog bij Schardam is gevestigd (aan de Rietkoog). Meer dan de helft van de inwoners van Scharwoude is tegen de aanleg van een dergelijke haven en heeft o.a. de KNNV gevraagd hun bij te staan in hun pro-

testen. Dit hebben wij gedaan samen met de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer. De gemeente Westerkoggenland heeft de Stichting Groen Scharwoude gevraagd om dan met een nevenplan te komen. Ook hierin hebben wij hun bijgestaan. In dat plan vermeldt de Stichting dat zeer zeker op een andere en voor de bewoners van Scharwoude veel betere manier met het gebiedje kan worden omgegaan. Het is een dezer dagen aan de gemeente gepresenteerd. Hoe de reactie zal zijn? Daarvan houden wij u verder op de hoogte. Het is in ieder geval de bedoeling dat het gebied goed blijft aansluiten op de natuurwaarden langs het IJsselmeer tussen Hoorn en Edam.

Heksenkring van nevelzwammen.

60 jaar KNNV Hoorn/West-Friesland

De opmerking "waar-blijft-de-tijd" gaat, in ieder geval bij mij, gezien mijn leeftijd, niet op. 60 Jaar is tenslotte een hele tijd. Als voorzitter, en naast mij ook het gehele bestuur, is het altijd leuk om een mijlpaal te mogen meemaken. Maar niet alleen dat. Wanneer een vereniging een dergelijke leeftijd heeft bereikt dan kan worden gesteld dat deze club levensvatbaar is en ook zal blijven. Je hebt de leeftijd van de "sterken" behaald.

Om terug te zien naar 1945 is voor mij een bijna onmogelijke opgave. Veel

uit de beginperiode is niet meer terug te vinden. Dat is jammer. Maar gelukkig zijn er nog een aantal mensen die aanwezig zijn geweest in het ontstaan van onze afdeling, of in ieder geval de beginjaren. Enkele mensen heb ik daarover al geïnterviewd en hun herinneringen aan "Het Hoornblad" toevertrouwd. 60 jaar verleden tijd heeft ons veel geleerd. Wat inmiddels bekend is, is dat veel is verdwenen, maar ook dat er veel voor is teruggekomen. Niet alleen ten gunste van ons groene landschap. Thans blijkt dat we hier heel voorzichtig mee dienen om te gaan. Wat wel bekend is, is dat we in aantal zijn gegroeid en zeker in de afgelopen twee decennia. We zijn volwassen geworden. Onze kennis is dieper geworden. De ouderen onder ons delen HUN kennis, gelukkig nog, met ons. Zij wijzen ons op bepaalde situaties en op hun ervaringen. En dat is een zegen! Je kunt zeggen dat wij staan op de schouders van onze voorouders.

Ons "Hoornblad" is gegroeid van een klein blaadje waarop stond dat er op een bepaalde datum een wandeling, of een fietstochtje was, tot een regelmatig verschijnend, goed verenigingsblad met heel veel informatie over natuur en haar omgeving. Als bestuur prijzen wij ons gelukkig met zoveel mensen die dit allemaal mogelijk hebben gemaakt en nog doen! Dat kleine A4-tje gemaakt met een tikmachine en gestencild, is thans een blad, met een echte redactie, van zo'n 32 pagina's verlicht, geprint, gevouwen en rondgebracht! Dat geeft ook de groei aan van de afdeling!

Het wandelen en fietsen in de nabije

omgeving zijn uitgegroeid tot ware excursies met eigen vervoer of, indien mogelijk, per bus. Waarnemingen worden thans op PC bijgehouden en zullen een bron van informatie zijn voor de toekomst. Wij durven min of meer grote projecten ter hand te nemen. We gaan onze stem verheffen naar de overheid met betrekking tot haar beleid. Dat is allemaal mogelijk door opgedane en uitgebouwde kennis.

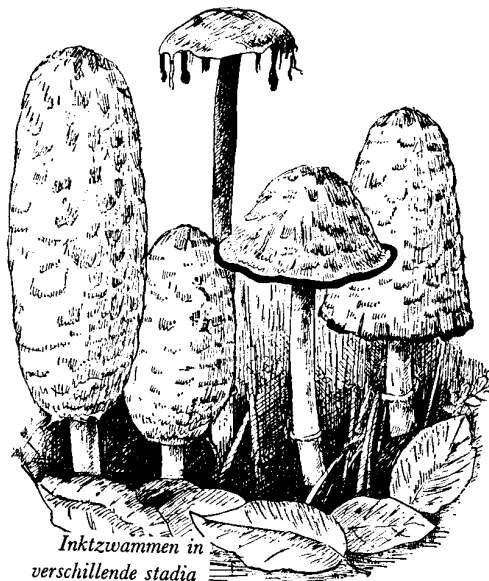
Omzien naar het verleden is de vijand van het verlangen naar morgen. We dienen dan ook het oog gericht te houden op de toekomst. Want deze is veel belangrijker. Wij hebben alleen maar geleerd van het verleden. Dat is ons grote pluspunt als 60-jarige KNNV-afdeling. Het is ook dat we onze kennis delen met anderen. Anderen attenderen op de gevaren die ons beloeren. Landschappen mogen niet zomaar verdwijnen onder

een laag beton of asfalt. We zijn verplicht aan ons nageslacht dat door te geven wat onze voorouders ons hebben nagelaten. Niet alles kan behouden blijven. Maar onze kinderen mogen niet van ons vertellen dat hun ouders alles hebben vernield ten behoeve van een gewin. Natuur en landschap zijn geen stokpaardjes voor een aantal lieden. Natuur en landschap is iets waar wij deel van uitmaken. Natuur en landschap zijn elementen die bijdragen aan onze leefbaarheid, gezondheid en rust.

Dit betekent dat we de voetstappen gaan zetten op het pad naar de toekomst. Dat gaan we met ons allen doen. Naar het volgende feest!

KNNV, afdeling Hoorn/West-Friesland: van harte gefeliciteerd met de behaalde mijlpaal!!!!

Michel Kleij, voorzitter

*Inktzwammen in
verschillende stadia*

Sprinkhanen en Krekels

In de zomer van 2005 ben ik actief aan de slag gegaan met het bekijken, luisteren, vangen en uiteindelijk pogen tot determineren van sprinkhanen. De behoefte tot het leren kennen van sprinkhanen en krekels is bij mij enige jaren geleden ontstaan tijdens een KNNV-kamp in Zuidoost Frankrijk (Gresse en Vercors). Vlinderend op de krijthellingen in dit gebied viel mij de verscheidenheid op van wegspringende, soms kleurrijke sprinkhanen. Bij de kampgenoten ontbrak kennis om de verschillende soorten te determineren. Geen van de deelnemers was in het bezit van determinatietabellen of andere literatuur om de sprinkhanen te herkennen.

Ook in onze regio is de kennis van aanwezige sprinkhanen en krekels zeer beperkt. Met de uitgifte van de KNNV-velddgids sprinkhanen en krekels kan hierin verandering komen.

In augustus begon onze vakantie in de Kempen in Brabant. Op de camping viel ons het hoge tsjirpen op van sprinkhanen. Vooral 's avonds was er een waar concert van één soort sprinkhaan.

Vergelijking met het geluid op de CD

bleek dit de **GROTE GROENE SABEL-SPRINKHAAN** te zijn. Aangemoedigd door dit eerste succes zijn wij de volgende dagen her en der sprinkhanen gaan vangen. Het valt echter niet mee om de verschillende soorten alleen op zicht te herkennen. Het geluid is vaak van doorslaggevende betekenis voor de herkenning van de soort. Lastig is het feit dat vaak alleen de mannetjes, en dan ook nog in de volle zon, wenssen te sjirpen. Daar zit direct het dilemma. Volle zon en het Nederlandse weer!

Wij moesten het dus vaak doen zonder geluid.

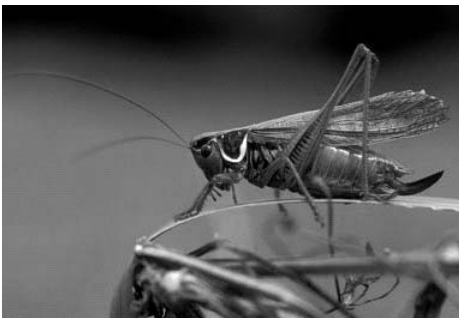
In de bermen langs de weg ontdekten wij vele krassers, bruine sprinkhanen en ratelaars. Op de bonte weijtjes langs de fraai stromende Dommel vingen wij **ZOMPSPRINKHANEN** en **SNORTIKKERS**. Bij de eerste doorbrekende zonnestralen begint de

RATELAAR onmiddellijk zijn zeer kenmerkende rateltje. Ook de **SNORTIKKER** is vrij goed op geluid te determineren. Overigens zijn de sprinkhaangeluidjes niet voor iedereen even makkelijk te horen. In eerste instantie hoor je het geluid niet maar door concentratie en aanwijzingen van anderen pik je het geluid ineens op om het voortaan nooit meer los te laten. Dit is overigens ook het geval bij het leren en herkennen van vogelgeluiden.

In de zoektocht naar sprinkhanen blijken kinderen een belangrijke rol te kunnen vervullen. In het veen-heidegebied de Malpi kreeg ik potjes in mijn handen gedrukt met

HEIDESABELSPRINKHANEN, **NEGERTJES** en **GEWONE SPITSKOPJES**.

Na een week vertrokken wij naar Zuid-Limburg en de eerste avond viel ons in het Mergelland direct al een scherp geluid op dat wij nog niet eerder hadden gehoord. Na een enig speurwerk vingen wij een **BRAMENSPRINKHAAN**. Duidelijk werd dat het Mergelland werkelijk vol staat met braamstruiken en dat de **BRAMENSPRINKHAAN** hier zeer algemeen voorkomt. In tegenstelling tot Brabant waarbij de braamstruiken geen enkele Bramensprinkhaan bevat. De volgende dag ontdekten wij in een zonnebloemveld het **ZUIDELIJK SPITSKOPJE**. In Natura stond een aardig artikel over de noordelijke opmars van deze soort. In de Heimansgroeve was het opnieuw een kinderoog die een **BLAUWVLEUGELSPRINKHAAN** wist te traceren. Bij het opspringen laat de **BLAUWVLEUGELSPRINKHAAN** zijn verrassend gekleurde vleugels zien. 's Avonds bij een trappistenbiertje hebben wij zeer regelmatig de cd met sprinkhanengeluiden afgedraaid. Hierdoor herkennen wij direct het geluid van de **GREPELSPRINKHAAN**

langs de Geul. Het geluid is te vergelijken met een sissende hoogspanningskabel. In de KNNV gids staat vermeld dat de **ROZE SPRINKHAAN** voorkomt langs de

spoorlijn nabij Schin op geul. Omdat onze wandeling door het Gerendal hier langs voerde zijn wij even gaan kijken. Vrijwel direct kwam een van onze jonge speurneuzen met een exemplaar aangelopen. De soort is goed te herkennen vanwege het tweekleurige knopje op de antenne. Het is wel heel merkwaardig en interessant dat de **ROSSE SPRINKHAAN** uitsluitend in dit kleine gebiedje voorkomt. Vervolgens zijn wij nog enkele dagen in de omgeving van het Dwingelderveld (Drenthe) geweest. Buiten twee **KRAANVOGELS** en de familie De Krijger ontdekten wij hier nieuwe soorten sprinkhanen. Opnieuw de **HEIDESABELSPRINKHAAN** maar ook **KNOPSPRIETJES**, **BOOMSPRINKHANEN** en **WEKKERTJES**.

Na thuiskomst uit het regenachtige Drenthe, voldaan van een heerlijke vakantie, hoorde ik tot mijn verbazing op veel plaatsen het geluid van **GROTE GROENE SABELSPRINKHANEN**. Gek genoeg is mij dat nooit eerder opgevallen. Vooral rond maïsvelden en droge plaatsen als spoorwegtaluds is het hoge tijrpen veelvuldig te horen. Verrassend is ook het nuttige gebruik van een bat-detector om de hoge geluidjes beter hoorbaar te maken. Op een van de prachtige avonden in september luisterden wij in onze tuin naar jagende vleermuizen. Naast de vleermuizen (**LAATVLIEGERS**) hoorden wij ook een merkwaardig tikkend geluid, dat iedere 2 - 6 seconde herhaald werd. Na inspectie bleek het te gaan om exemplaren van de **STRUIKSPRINKHAAN**! Dit is een heel mooi **SABELSPRINKHAANTJE** dat overigens algemeen voorkomt in tuinen.

Ko van Gent

I Jsvogelstuipjes

Deze nazomer verscheen er weer regelmatig een **IJSVOGEL** boven de brede sloot achter ons huis. Meestal worden we op zijn aanwezigheid geattendeerd door de felle roep (soms dreigt verwarring met de **HEGGEMUS**). Als die roep duidelijk dichtbij klinkt is het altijd verleidelijk om even te gaan kijken....misschien zit-tie er wel!

De eerste week van september was het weer raak. Dat hoge schrille geluid! Voorzichtig naar achter in de tuin lopen en tussen de struiken door naar z'n vaste stekkie gluren. Maar wat doet-ie vreemd: de vogel steekt zijn snavel recht omhoog als een **ROERDOMP** in paalstand. Dan buigt hij

weer ver naar voren de snavel ver vooruit gestrekt om even later weer de snavel recht omhoog te steken en dat enige tijd vol te houden. Zo minutenlang beweegt de vogel zich òf voorover òf recht omhooggestrekt. Af en toe roepend of een uitwerpsel producerend. Het maakte op ons de indruk van het masseren van het spijsverteringskanaal omdat er ergens een visje / graatje verkeerd zat.

Overigens heeft de vogel deze exercitie goed doorstaan, want we horen deze dagen zijn roep regelmatig en af en toe zien we ook de 'blauwe flits'.

Jan en Ina Marbus

Ijsvogel, H.J. Slijper

Vlinder-/Libellenwerkgroep

Het was bar en boos in 2005, het voorjaar begon koud en de hele zomer waren de vlinders in geen velden of wegen te zien. Daarvoor moest je naar warmere streken. Mijn man en ik besloten om dit jaar weer naar Hongarije te gaan en hier waren letterlijk duizenden vlinders. De **KEIZERMANTELS** vlogen in wolkjes om ons heen.

De hoeveelheid "Blauwtjes" waren nauwelijks te determineren. Je kunt je niet voorstellen dat men hiervan in Hongarije zegt, dat het niet zo'n geweldig vlinderjaar was.

Hoe droef was het toen we terug kwamen en onze vlinderstruik hooguit door 3 **ATALANTA'S** en 1 **KLEINE VOS** werd bezocht.

Met angst en beven zien we de waarnemingen van dit jaar tegemoet. Een klein lichtpuntje is er in de afgelopen warme laatste weken van augustus en begin september te zien. Zelfs tijdens onze Zeegatwandeling kwamen we toen meer vlinders tegen zoals de **KLEINE VOS**, **ATALANTA** en **ARGUSVLINDER**. Het onverwoestbare Koolwitje danste gedurende de hele wandeling over de dijk met ons mee.

Er waren weinig bijzondere waarnemingen. Gemeld zijn **BONTZANDOOGJE**, **BRUIN BLAUWTJE** en **ORANJE LUZERNEVLINDER**. De workshops, excursies e.d. vielen, op een paar na, letterlijk in het water.

De vlinderexcursie van Marco van der Lee verliep beter en hij schreef: "De excursie was an sich geslaagd met een opkomst van totaal 15 personen, waaronder 4 kinderen.

Het weer leek tevoren moeizaam, lage temperatuur en veel wind. Maar de zon scheen en in de Vliet vind je altijd luwe plekken. Qua vlinders zagen we veel Koolwitjes, alle drie de soorten, daarnaast **ATALANTA**, **KLEINE VOS**, **DAGPAUWOOG**, **ARGUSVLINDER**, **CITROENVLINDER** en warempel nog een **DIKKOPJE**. Verder nog enige libellen zoals de **GEELVLEKHEIDELIBEL**. We zagen het **LANDKAARTJE** en Icarusblauwtje niet. Voor dit jaar hebben we dus erg veel gezien" aldus Marco.

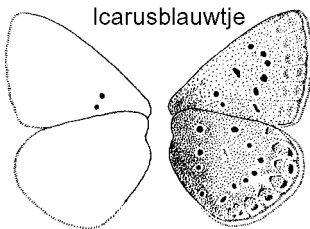
In huize Marbus wordt een **KONINGINNEPAGE** uitgebroed en ik laat Ina aan het woord om hier iets over te vertellen.

Ina: "Tijdens ons KNNV-kamp aan de oevers van de Elbe zagen we diverse Koninginnepages vliegen. We betrapten een vrouwtje bij het leggen van 1 eitje op het blad van Wilde peen. Het blad namen we voorzichtig mee, en na thuiskomst in Nederland kwam er een millimeterklein zwart rupsje uit. We doopten het Konnie. Konnie at geweldig goed, en poepte de bak flink onder. Ze groeide in 3 weken uit tot een prachtig felgekleurde rups. Toen

werd ze vreselijk onrustig en ging aan het deksel van de bak hangen. En jawel hoor, de volgende morgen hing ze doodstil als een pop aan een zelf-gefabriceerd lusje. En nu maar afwachten of Konnie in april haar vleugels zal uitslaan”.

FOTOWEDSTRIJD

De fotowedstrijd verloopt goed. Veel mensen reageren enthousiast en er zitten hele fraaie foto's bij. Opvallend is dat er meer digitale inzendingen zijn dan gewone foto's. Bovendien worden er ook nachtvlinders gemeld, waarschijnlijk door de extra landelijke aandacht die zij hebben gekregen. De prijsuitreiking is tijdens de jubileumdag op zaterdag 1 oktober tussen 12:00 - 13:00 uur in het Mak Blokweer. Zie pagina's 16 en 17.

In november dan wordt het weer tellen geblazen en dan breekt straks 2006 aan. Het laatste jaar van ons 5-jarig project. En we hopen dat iedereen de moed erin blijft houden!

Vergeet niet om de laatste vlinderwaarnemingen naar ons te sturen, daar zitten we met smart op te wachten. Zijn er weinig vlinders gespot.....?, toch maar melden, alle kleine beetjes helpen bij het maken van een "vlinderatlas". Alvast bedankt!

Voor je agenda:

Volgende bijeenkomst vlinderwerkgroep op maandag 7 november van 20:00 - 22:00 uur bij De Hoornbloem, Dorpsstraat 10 A te Zwaag. Iedereen is welkom! (auto's parkeren in de berm, fietsen kunnen achterom).

Henny van der Groep
Coördinator vlinderwerkgroep
(0229) 24 95 46
info@hoorn.knnv.nl

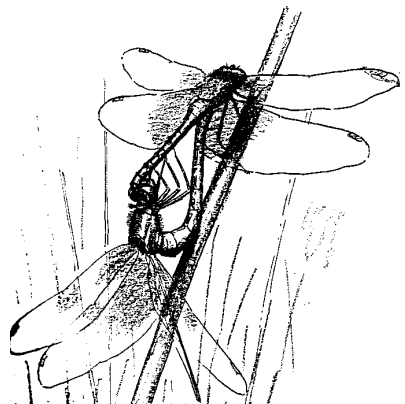
ZEEVANGWANDELING

Misschien heeft u de wandeling, die u vorige keer van ons kreeg, al gelopen?

De oude poldermolen De Breek die daarin genoemd wordt heeft in dit seizoen gewijzigde openingstijden: Van 1 oktober 2005 - 1 april 2006: alleen op zondagen van 10:00 uur - 18:00 uur.

LIBELLENVRAAGJE

In de duinstreek (Kennemerland, Petten, Den Helder) werden op heel veel verschillende lokaties in redelijke aantallen van soms wel 30 exemplaren de **GEELVLEKLIBEL** gezien. Is dit in het hele land zo? Zijn dit nu zwerwers? Wie geeft ons antwoord?

Verlag excursie Duin en Kruidberg

9 juni 2005

Met 8 deelnemers zijn we onder leiding van Joop Floor in het duingebied Duin en Kruidberg op zoek gegaan naar vooral vlinders en libellen. Het weer was goed, maar net niet goed genoeg voor grote aantallen vlinders en libellen. Desondanks was er nog genoeg te zien.

We begonnen op een zeer interessant stukje weide. Daar zagen we behalve **KOEVINKJE**, **BRUIN ZANDOOGJE**, **GROOT DIKKOPJE**, **ZEBRARUPSEN** (**St. JACOBSVLINDER**) ook een aantal

JULIKEVERS. Dit is een van de grootste kevers in ons gedeelte van Europa. Bij het oppakken maakt deze kever een angstaanjagend geluid dat belagers moet afschrikken.

Verder in het gebied troffen we nog aan **GEHAKKELDE AURELIA**, **ZWARTSPRIETDIKKOPJE**, **GEELSPRIETDIKKOPJE** en parende **WAPENDRAGERS**.

De wandelroute leidde naar een aantal plasjes en poeltjes waar libellen rondvlogen. In die plasjes troffen we met name veel **WATERSNUFFELS** aan en grote **KEIZERLIBELLEN**. Verder **GEWONE OEVERLIBELLEN**, een enkel **LANTAARNTJE** en een paar net uitge-

slopen **HEIDELIBELLEN**. Een daarvan konden we als **STEENRODE HEIDELIBEL** vaststellen.

Behalve insecten hebben we onderweg ook de nodige planten gezien.

Enkele voorbeelden daarvan zijn **RUIGE ANJER**, **PARNASSIA**, **DUIZENDGULDENKRUID**, **DUINSALOMONSZEGEL** en **PIJPBLOEM**.

Wat gedurende de hele wandeling opviel was het zeer grote aantal **WIJNGAARDSLAKKEN**. Gezien de hoeveelheid die we langs de route aantroffen moeten er in het hele gebied duizenden exemplaren zitten.

Een ander opvallend verschijnsel was het grote aantal dode en bijna dode **PADDEN**. Het lijkt of er een virus onder deze dieren heerst.

Al met al een heel aardige excursie door een interessant gebied.

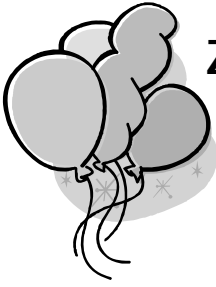
Eric de Vroome

Duizend-
guldenkruid

ZATERDAG 1 OKTOBER 2005

PROGRAMMA

11.30-12.00 uur WELKOM IEDEREEN!

12.00 uur OPENING

12.30 uur PRIJSUITREIKING FOTOWEDSTRIJD
VLINDERS

12.45 uur OPENING EXPOSITIE VLINDERFOTO'S

van 12.45 tot 17.30 uur

JUBILEUMPRESNTATIES

INFORMATIE EN VERKOOP

JEUGDACTIVITEITEN zoals braakballen
pluizen, bouwplaten maken,
raamstickers knippen

Om 13.00, 14.00 en 15.00 uur:

SPECIALE VOGELXCURSIES DOOR DE WIJK

13.45-14.00 uur LEZING HUISZWALUWEN

14.45 uur LEZING VLINDERPROJECT West-Friesland

15.45 uur LEZING ZEEVANG

16.45 uur LEZING PLANTEN

17.30 uur slotwoord

Deel voor alle KNNV-leden

18.00 uur GEZELLIGE MAALTIJD

19.00 uur HULDIGING CEES SCHAPER

19.15 uur DIAPRESENTATIE DOOR CEES

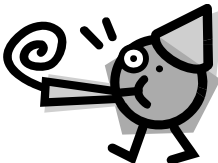
20.00 uur AANBIEDEN CADEAU aan Landelijk Bestuur

20.15 uur DIA'S OVER KAMPEN, REIZEN & EXCURSIES

21.00 uur PRESENTATIE OVER BOMEN EN PLANTEN

21.45 uur Quiz: VOGELGELUIDEN VAN COMPONISTEN

22.00 uur afsluiting

Nodig familie, buren, kennissen,
vrienden en vriendinnen uit
- neem ze mee- kom ook!!

Verslag excursie Oldambt

in NO-Groningen

In de reeks "activiteiten bijzondere soorten" is op zaterdag 16 juli 2005 een groep van 10 KNNV'ers afgereisd naar het Groningse Oldambt. Op ons verzoek zijn wij uitgenodigd door de Stichting werkgroep Grauwe kiekendief en zullen wij deze dag worden rondgeleid door dit bijzondere gebied. Na een lange reis worden de deelnemers verwelkomd in het eigen onderkomen van de werkgroep, gelegen in het plaatsje Kostverloren. Onder het genot van een kop koffie en een koekje wordt ter inleiding een beschrijving van het gebied gegeven.

Het landschap bestaat uit grootschalige droge akkerbouwgebieden met o.a. graan, koren, **LUZERNE** en **KOOLZAAD**. Opvallend zijn de statige, kolossale boerderijen die als pyramiden in het landschap staan. Dit doet denken aan een zeer rijk agrarisch verleden. Helaas zien wij nu regelmatig dat de boerderijen leegstaan en in een erbarmelijke vervallen staat verkeren. De gewassen worden afgewisseld met zgn. braken. De verschillende vormen van braakleggen worden gesubsidieerd door de overheid. Deze verschillende vormen van braken en aanleg/beheer van ruige akkerranden

hebben een zeer positief effect op de natuurwaarden in het gebied. Dit biotoop strekt zich overigens nog verder uit in Duitsland (kanaalpolder en landschapspolder).

Niet alleen vogels fourageren graag in de braken en ruigten maar ook vlin-ders, libellen en sprinkhanen zijn opvallend aanwezig. Buiten de **GRAUWE KIEKENDIEF** hebben wij nog veel meer akkervogels waargenomen o.a. **KWARTEL**, **VELDLEEUWERIK**, **GELE KWIKSTAART**, **PAAPJE** en **GRAUWE KLAUWIER**. Ook o.a. **KWARTELKONING**, **STEENUIL** en **KERKUIL** komt hier voor. Het zal duidelijk zijn dat met name de akkerrandruigten van groot belang zijn voor de circa 30 paar **GRAUWE KIEKENDIEVEN** als fouragegebied.

In een kolonne van vier auto's worden wij door de drie aanwezige werkgroepleden langs verschillende nestlokaties geleid. Onze eerste waarneming van een mannetje **GRAUWE KIEKENDIEF** wordt aangekondigd door twee mensen, die ons in een auto tegemoet komen rijden. Dit voertuig is voorzien van een richtantenne die het signaal opvangt van dit gezenderde mannetje. Door het zenderen van de vogel kunnen gegevens worden verzameld inzake bijv. het fouragegedrag. Even later verschijnt inderdaad het vliegende potlood, zoals onze excursieverzorgers de **GRAUWE KIEKENDIEF** noemen, met een prooi. De vogel is op zoek naar het vrouwtje om zijn prooi in de lucht aan haar over te dragen. Na de overdracht zal het vrouwtje de prooi in hapklare brokken verdelen onder de jonge vogels. Nu bleef

het vrouwtje echter weg wat mogelijk veroorzaakt werd door onze aanwezigheid langs de weg. Het mannetje heeft na lang aarzelen de prooi in de nabijheid van het nest "afgeworpen". In het verleden is het voorgekomen dat na het verongelukken van een vrouwtje het mannetje het nest bombardeert met prooien. Doordat het mannetje niet in staat is de prooi te verdelen in hapklare brokken verhongeren de jongen tussen de afgeworpen "te grote" prooien. Na dit verhaal zijn wij maar snel doorgereden. Op een andere lokatie ontdekken wij even later een jong vrouwtje in gemaaid akkerland. Een schitterende vogel met een vrijwel zwarte kop en bovendelen en een perzikrode onderzijde. In totaal zien wij deze dag tientallen mannetjes en vrouwtjes over en langsvliegen. De vlucht van de **GRAUWE KIEKENDIEF** is indrukwekkend. Met de - in verhouding tot het lichaam - zeer lange, smalle vleugels en elegante vlucht zijn de vogels snel en behendig. Onder de prooien behoren bijvoorbeeld libellen en

GIERZWALUWEN.

Hoogtepunt van de dag is de geslaagde prooioverdracht tussen een man en vrouw voor ons boven een

LUZERNEVELD.

De excursie heeft ons niet alleen fraaie waarnemingen van **GRAUWE KIEKENDIEVEN** opgeleverd maar er werd ons ook een succesverhaal verteld over een zeer actieve werkgroep die d.m.v. samenwerking met agrariërs een mooi resultaat heeft bereikt. De deelnemers zijn het over eens dat het gebied te ver weg is en dat de excursie te kort duurde.

Dit gebied is voor natuurliefhebbers een aanrader voor een meerdaags bezoek.

Ko van Gent

Ga je ook mee een weekendje vogelen in het Lauwersmeergebied? Héél veel ganzen! Kleine zwanen en veel roofvogels en wie weet wat nog meer.....

Kijk op pagina 4.

Plan Twisk

Een nieuw ingericht gebied is altijd interessant voor natuurliefhebbers. Allereerst omdat de vogels die het gebied ontdekken goed te bezichtigen zijn omdat er nog weinig begroeiing is. Dan wordt de tijd als extra dimensie aan de (natuur)ontwikkeling toe gevoegd en voor die voorbijganger, met verfijnde zintuigen, wachten de meest verrassende waarnemingen. Zeker als het gebied aan Landschap Noord-Holland is overgedragen belooft het een bijzonder (natuurontwikkelings)plekje in de komende jaren te worden.

Dit is het geval in het waterbergingsproject ten noorden van Twisk; het zgn. "Plan Twisk". Het gebied is vanaf 2003 op de schop genomen en zal in oktober 2005 opgeleverd worden.

▲ Boezem die zo is aangelegd dat rekening gehouden is met voor libellen belangrijke struc-

HET GEBIED EN HET BELEID

Langs de Noorderkoggerzeedijk (een deel van de Westfriese Omringdijk) heeft het Hoogheemraadschap ruim 38 ha grond in bezit. Deze oppervlakte is gekocht voor een waterbergingsproject. Het terrein ligt tussen de dijk

en de Noordervolkerssloot / Oostermare, ten noorden van het lintdorp Twisk. Het gebied maakt deel uit van de (Provinciale) EHS en de verbindingszone Aartswoud-Medemblik. In het gebied is 21 ha natuurgebied begrensd. Het project betreft een integraal opgezet ontwerp voor waterberging, natuur en recreatie. Het onderdeel recreatie bestaat uit een van oost naar west lopend fietspad dat deels tevens functioneert als ontsluiting voor het beheer van het gebied en van enkele ten zuiden van het project gelegen agrarische percelen. De onderdelen natuur en waterberging zijn in het ontwerp geheel verweven. Het project is nodig om de faalkans van een bemalingseenheid in de polder de Vier Noorder Koggen te verminderen; het project zal functioneren voor calamiteitenberging. In het project wordt een aanzienlijke inspanning gepleegd om de natuurkwaliteiten van de bergingslocatie zo hoog mogelijk te maken (binnen de randvoorwaarden van calamiteitenberging).

PLAN TWISK: COMPLEXE BELANGEN IN DE VERANDERENDE TIJDEN

Het gebied ligt ten noorden van Twisk en moet beantwoorden aan diverse actuele wensen van de provincie, de gemeente, de waterschappen en landgebruikers. De realisatie is mogelijk gemaakt door een vrijwillige kavelruil en diverse subsidies; o.a Europese POP (Plattelands Ontwikkelings Plan). De combinatiewoorden natuur & recreatie en waterberging lijken een toversleutel te zijn in de huidige politieke tendens. In de realisatie is er rekening gehouden met:

1. Waterberging; 'vang het water waar het valt'
2. Provinciale Ecologische hoofdstructuur (PEHS)
3. Recreatieve mogelijkheden; vaarroute en fietspad
4. Ontlasting van zwaar landbouwverkeer op de Dorpsweg
5. Functioneel agrarisch gebruik

SPOREN VAN HET VERLEDEN

Ondanks de ruilverkaveling rond 1980 en de herinrichting vanwege dit project zijn er in dit gebied veel sporen van de verleden tijd te vinden. De Hornsloot is weer goed te bevaren water geworden en herinnert ons aan de tijd dat Koppershorn als een haventje aan de Wieringermeer lag (en dus direct verbonden was met de Zuiderzee). De Molenkolk is weliswaar een bos geworden, maar de vorm is niet veel veranderd. Het fietspad volgt de veenstroom: de Oostermare die er nog langs slingert. De Noordervolkersloot en de Noorderweg (vroeger de Nijverheidsweg) komen ook op kaarten van 1907 voor. Het kadetjesland is een stille getuige van de woeste zee.

BEREIKBAARHEID

Het gebied is vanaf 4 punten te bereiken: parkeer de auto en ga met de fiets of te voet verder (Rondje ca. 6 km)

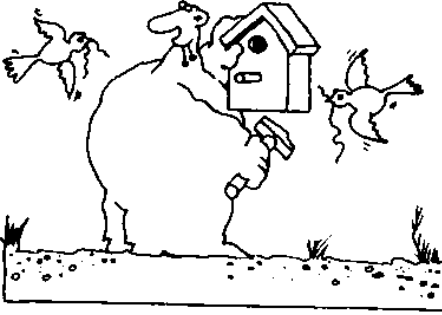
- De Hornderweg - tegenover Dorpsstraat k 33 ligt de Hornderweg, een doodlopende straat. Aan het einde van deze straat loop/fiets je langs de Hornsloot noordwaarts langs de westkant van het gebied. Het pad eindigt bij het uit de Dorpsweg verplaatste veebedrijf aan de Mijnsherenweg
- Mijnsherenweg - aan de noordwest hoek van het gebied. Vanaf de A7 langs de West-Friese dijk richting Medemblik eerste afslag rechts. Aan deze weg is de grasdrogerij van Hartog gesitueerd en daarom makkelijk te vinden
- De Noorderweg - vanaf de A7 langs de West-Friese dijk richting Medemblik na ca. 3 km rechtsaf richting dorp. Na ca. 500 m. begint het fietspad aan je rechterhand.
- Dorpsstraat k 161 Foste Dina - op deze plaats zal een nieuwe kleinschalige woonwijk gerealiseerd worden en een pad doorgetrokken. Dit is het voormalige veebedrijf dat nu op de Mijnsherenweg zit.

Ofra Carmi

Bron: visie ecologisch beheer watergangen, i.o.v. Waterschap Boarnferd

Nestkastjes enzo...

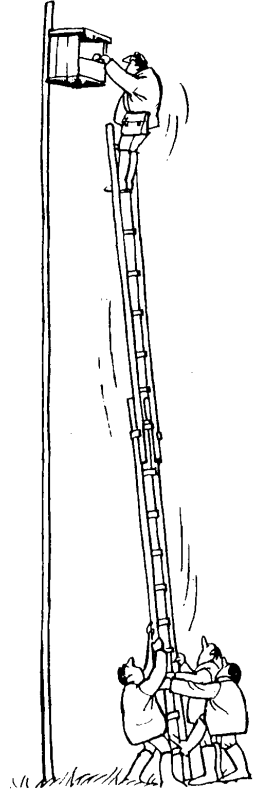
IEDEREEN KAN 'iets doen'!

Gelukkig wordt Het Hoornblad niet alleen goed gelezen, er wordt ook gereageerd op de inhoud! De oproep in het vorige nummer om hout en arbeid te leveren om onze nestkastvoorraad aan te vullen is royaal beantwoord geworden. Van meerdere zijden ontvingen we hout-aanbiedingen en enkele ervaren timmermannen waren bereid kastjes te maken. Douwe Greydanus, Evert Kunst en Han Smit zullen zich bezig houden met de productie van allerlei of een enkel type kast (van Koolmeeskast tot rupsenkweekkast).

Het resultaat is dat we nu beschikken over een ruime voorraad mezenkasten + enige kasten voor **GRAUWE Vliegenvangers**, mussen en vlinders. Heel speciaal daarbij is de observatiekast: een mezenkast waarbij de zijwand geopend kan worden en een transparante wand aanwezig is. Bovendien zijn er enkele prachtige insectenblokken vervaardigd: een simpele boomschijf en een blokje hardhout met openingen aan meer zijden. Al het te leveren materiaal is voorzien van een informatieblad met richtlijnen voor plaatsing en beheer.

NIEUWBOUWACTIE

Nu de productie zo voorspoedig loopt, biedt dat mogelijkheden voor ruime toepassing. Vandaar dat we een actie gestart zijn in het kader van ons jubileum en gericht op de nieuwe bewoners van Bangert / Oosterpolder. Mede mogelijk gemaakt door sponsoring van bouwbedrijven en makelaars bieden we het eerste contingent nieuwkomers een pakket materiaal en informatie aan. Hiermee kunnen zij hun tuin natuurvriendelijk

inrichten en vinden zij handreikingen om natuur in de omgeving te verkennen (Bomenwandeling, Zeegatwandeling, dijkbrochure). In week 40 worden de eerste huizen opgeleverd en vervolgens regelmatig een groepje. In het voorjaar komt er nog een speciale informatiesessie voor de nieuwe bewoners.

LEUK DECEMBERGESCHENK?

De nestkasten e.d. zijn te koop bij "De Hoornbloem" en op lezingavonden. De prijzen liggen tussen de €1,- en de €15,-

Plantenwerkgroep

Zanddoddegras

Op moment van schrijven is het nog zomersetter dan het de hele zomer geweest is, maar wie weet gieren bij lezen de najaarsstormen rond het huis. Voor de plantenwerkgroep komt dan ook weer de tijd dat onze activiteiten voornamelijk binnen zullen plaats vinden.

Woensdag 12 oktober:

We gaan we weer eens proberen grassen op naam te brengen. Heb je droog materiaal: graag meebrengen!
woensdag 9 november:

In de Natura van april dit jaar stond een artikeltje over onderzoek aan korstmossen. Ook wij willen ons hier aan wagen. Ina heeft een aantal pakketjes besteld en het is de bedoeling dat we ons hierover buigen en dan met de verworven kennis op.

Woensdag 7 december de bomen in de buurt van station Hoorn gaan bekijken (13:30 uur verzamelen bij trap voorzijde NS-station). Als het weer te slecht is gaan we binnen bij De Hoornbloem verzamelde korstmossen bekijken (bij slecht weer of twijfel over het weer even bellen!).

Woensdag 17 januari:

We willen kijken wat de (familie)kenmerken van zaden zijn. Zie je leuke of vreemde zaden: verzamel ze en neem

ze mee. Ook lijkt het ons dan leuk om (vakantie)foto's van planten te bekijken (ra-ra wat is dit voor plant?)

Heb je belangstelling voor planten, kom dan eens kijken bij onze ook altijd heel gezellige bijeenkomsten; kennis is niet nodig, die doe je wel al doende op!

Alle binnenactiviteiten vinden plaats in de Hoornbloem, Dorpsstraat 10 A, Zwaag, telefoon: (0229) 23 04 19. Alle bijeenkomsten zijn van 13:30 uur tot 15:30 uur. Noteer ze in je agenda!

Vast voor in de agenda: zaterdag 4 februari is de landelijke botanische dag van de KNNV, dit maal weer in Dronten.

Anneloes ter Horst
Coördinator pwg a.i.
0226-452990
Anneloes59@planet.nl

Luizenlast

Connie Lighthart berichtte uit het wijk-overleg Hoorn-Noord de klachten van bewoners Tweeboomlaan over de luizen in de lindes. Zij wensen dat de bomen gekapt worden. Zijn er oplossingen voor dit probleem? Surfen op internet levert veel vermelding op van dit vraagstuk en diverse pogingen het op te lossen. Luizen blijken niet milieuvriendelijk te bestrijden, maar het kappen van de bomen vinden we ook geen optie.

Vogelwerkgroep

Voor de meeste vogels is het broedseizoen achter de rug en de najaarstrek is in volle gang. Hoogste tijd om de balans op te maken wat er de afgelopen zomer allemaal op vogelgebied is waargenomen. Hiervoor staan de maandelijkse vogelwerkgroepavonden weer op het programma. Ben heeft beloofd dat dit jaar de Zeevangtellingen onverkort weer worden georganiseerd. Met een grote groep tellers wordt maandelijks de Zeevang afgespeurd op vogels. Tijdens de eerste vwg avond op 15 september is er gesproken over de **GIERZWALUWEN**. Hiervoor was onze nieuwe enthousiaste contactpersoon van de gierzwaluwen werkgroep Nederland Ilona Middelveld uitgenodigd. Wij zullen proberen om samen te werken en elkaars activiteiten te versterken.

Op 16 juli is een groep KNNV'ers naar het Oldambt in noordoost-Groningen geweest om naar de **GRAUWE KIEKENDIEVEN** te kijken. Een verslag staat op pagina 18 en 19. Gesproken werd ook over de mager bezochte soortendag van 14 augustus. Het slechte weer verstoortte het succes en verklaart tevens de slechte opkomst.

Een ander negatief puntje was het feit dat een groot deel van de invoer van de vogelgegevens over het afgelopen jaar verloren is gegaan door een computercrash. Misschien een mooi moment om eens te praten hoe wij verder moeten met ons vogelarchief.

Het afgelopen broedseizoen zal weer een schat van informatie hebben opgeleverd. Over de **GEOORDE FUTEN** in de Nek zal weer een verslag ver-

schijnen over de resultaten van het tweede inventarisatiejaar. Opvallend was dat ik in Nederland op meerdere plaatsen **GEOORDE FUTEN** met pullen heb waargenomen. Dit bevestigt het beeld dat het landelijk goed gaat met deze soort. Overigens hebben er in 2005 maar liefst tien paar **GEOORDE FUTEN** gebroed in de Nek! Dit is volgens mij een absoluut hoogtepunt van deze soort op deze lokatie. Ik vraag mij af of dat zo blijft met de toekomstige dijkversterking in het verschiep. Opmerkelijk is dit jaar ook, hoewel het niet direct met vogels te maken heeft, het enorme aantal **GROTE GROENE SABELSPRINKHANEN**. Overal is het gonzen van deze beangstigend grote sprinkhaan te horen. Ik heb gehoord dat zelfs de **GRAUWE KIEKENDIEF** dit jaar is overgeschakeld op het verorberen van deze ongetwijfeld smakelijke prooi (mede veroorzaakt door het matige muizenjaar). Kortom tot ziens op de vogelwerkgroepavonden.

Geplande vogelwerkgroepsavonden steeds van 20:00 - 22:00 uur in "De Hoornbloem", Dorpsstraat 10 A te Zwaag (auto's parkeren in de berm):
donderdag 13 oktober
donderdag 10 november
donderdag 15 december
(steeds voorafgaand aan een Zeevang-telweekend).

*Ko van Gent, coördinator vwg
(0229) 24 58 85
jt.van.gent@quicknet.nl*

Nieuw broedvogelboek voor N-H

Op de vwg-avond van 15/9 sprak Wim Ruitenbeek (voorzitter SVN) over de plannen voor een nieuwe Noordhollandse broedvogelatlas. Een nieuw broedvogelboek? Eén ding is zeker: Sinds 1990 is er enorm veel veranderd in de broedvogelbevolking van Noord-Holland. Twintig jaar na het verschijnen van Broedvogels van Noord-Holland leeft daarom bij de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN) het plan om in samenwerking met Landschap Noord-Holland in 2010 opnieuw te komen met een broedvogelboek, een boek van en voor de Noord-Hollandse vogelaars! Het bestuur van de SVN en de afdeling onderzoek van LNH hebben er veel zin in, maar we kunnen het niet zonder de actieve leden in de vogelwerkgroepen. Daarom willen we eerst jullie enthousiasme peilen, voordat we besluiten daadwerkelijk met dit project te beginnen.

Waarom een nieuw broedvogelboek alleen voor Noord-Holland?

Wij zien de volgende voordelen:

- Een goed broedvogelboek is een krachtig instrument voor de beïnvloeding van de politiek en het provinciale beleid.
- Het zou vergelijken met de gegevens van 1990 mogelijk maken.
- Dat geeft ook inzicht in de oorzaken van veranderingen, wat weer van groot belang is voor het beleid.
- De verschijning van nieuw broedvogelboek zal de aandacht van een breed publiek vestigen op de rijkdom aan vogels die nog steeds in Noord-Holland voorkomen.
- Een breed opgezet en laagdrempelig onderzoek biedt zeer veel Noord-

Hollandse vogelaars een prachtige kans om gemotiveerd en doelgericht het veld in te gaan.

- Een onderzoek op basis van 1 x 1 kilometerhokken lijkt haalbaar, waarmee de informatie 25 keer nauwkeuriger zal zijn dan die in de Atlas van de Nederlandse broedvogels uit 2002.

OPZET

Voor we een boek kunnen publiceren, zal nog veel inventarisatiewerk verricht moeten worden. Wij kiezen voor een laagdrempelige opzet, waar zo veel mogelijk vogelaars aan deel kunnen nemen:

- een kwalitatief verspreidingsonderzoek op basis van 1 x 1 km hokken, dat wil zeggen dat binnen een kilometerhok alleen gekeken wordt naar de aan- of afwezigheid van soorten;
- het onderzoek zal zich over vier jaar uitstrekken (2006 tot en met 2009);
- waarnemers krijgen kaartmateriaal, informatie en formulieren die het verwerken en doorgeven van gegevens zo eenvoudig mogelijk maken;
- de vogelwerkgroepen coördineren de activiteiten van hun leden binnen hun werk- en/of waarnemings-gebied;
- daarnaast kunnen ook niet georganiseerde vogelaars mee doen en zijn ook al dan niet incidentele waarnemingen van buiten het eigen werkgebied welkom;
- de afdeling Onderzoek van Landschap Noord-Holland verzamelt en verwerkt de gegevens, onder andere tot overzichtelijke verspreidingskaartjes;
- een redactie van deskundigen begeleidt dit proces en schrijft de teksten.

Vragen?

Wij realiseren ons dat er nog veel vragen zullen zijn. Stel ze gerust, per e-mail. Wij zullen zo goed mogelijk antwoorden.

Wim Ruitenbeek (voorzitter a.i. SVN)
wim.ruitenbeek@planet.nl

Kees Scharringa (afdeling Onderzoek
Landschap Noord-Holland) cjgscharringa@hornbill.demon.nl

Veranderingen

Niets is zo veranderlijk als de natuur. Er wordt wel gesproken over natuurbehoud, maar dit doet de natuur geen goed. Soorten komen soorten gaan. De natuur is te dynamisch voor behoud. Momenteel komen zo meeuwen met donkere vleugels onze weilanden afstruinen. Rustend of voedselzoekend in een groep van de ons vertrouwde meeuwen, met van die lichtgrijze vleugels. **KLEINE MANTEL-MEEUWEN**: want zo zijn ze vernoemd, blijken plotseling een voorkeur voor ons landschap te krijgen. In het Wormer- en Jisperveld is zelfs een broedende populatie van deze zwartrokken gevestigd. Dat hou je toch niet voor mogelijk...

AALSCHOLVERS ook zo'n interessante soort. Dit waren vogels van de kust en IJsselmeer. Het binnenland daar waagde geen **AALSCHOLVER** zich. Tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw waren we van mening dat

AALSCHOLVERS het land niet durfden oversteken. Als het dan toch moest, dan angstig snel de brede wateren volgend. Maar vooral niet aan de grond daar. En nu tot in het hartje van Amsterdam en Hoorn zoeken zij hun voedsel.

Wat een prachtig tafereel nu. Drogend hun vleugels langs slootrand,

AALSCHOLVERS samen met een groepje **KLEINE MANTEL-MEEUWEN** en ... jawel **LEPELAARS**. Het is een beeld van deze

tijd, deze nieuwe natuur.

Maar wanneer zette die instroom van **AALSCHOLVERS** naar het binnenland in? Wie weet het nog? Was het 1980, 1990, 2000?

Dit lijkt mij nou een mooi moment voor iedereen om de notitieboekjes te openen. Of gewoon die degelijke hersenen na te pluizen.

Wanneer zag je voor het eerst **AALSCHOLVERS** op een plek waarvan je daarvoor niet eerder van deze machtige visvangers had gezien. Zoek het op schrijf het op en stuur het op. Mailen mag ook want dat was er voor 1980 ook niet (haha).

We vragen het iedereen. Ook diegenen die altijd al **AALSCHOLVERS** in hun omgeving hebben gezien (Bijvoorbeeld jonge mensen!!!) .

Is het mogelijk om door het insturen van al die eerste

Aalscholverwaarnemingen, een goed beeld te gaan geven wanneer en waar en waarom deze vogel onze omgeving van polders woongebieden heeft gekoloniseerd??

Stuur je verhaal, je waarneming, bel, en/of mail.

Van de informatie gaan we een verhaal maken voor het jaarverslag.

Ben Pronk
West 11a, 1633 JA Avenhorn
0229-541547
benpronk@ilse.nl

Met de KNNV naar Letland

Eén van de reizen van het KNNV-programma dit jaar was naar Letland (Latvia). Een groep van 24 enthousiastelingen meldde zich om voor het eerst of bij herhaling deze Baltische staat te verkennen. Er was een speciaal programma voor ons samengesteld met een bezoek aan 6 nationale parken gelardeerd met (rijke) cultuurhistorie en sightseeing.

De reis vond plaats in juni en dat was voor vogels een vrij rustige tijd en ook de vlinders vlogen niet massaal. De herfsttrek en soms ook voorjaarstrek langs de kust kon echt spectaculair zijn, werd ons verzekerd.

Behalve hele mooie en indrukwekkende landschappen hebben we heel wat botanische en faunistische toppers meegemaakt zoals bijvoorbeeld een bezoek aan een schijnbaar eentonig dennenbos. Het leverde ons massa's orchideeën van meerdere soorten op met **EENBLOEMIG WINTERGROEN**, **GALIGAN** en meer verrassende combinaties.

De vogellijst was indrukwekkend en niet eens volledig. Toch zijn soorten

als **SCHREEUWAREND**, **ZWARTE OOIEVAAR**, **IJSEEND**, **KREKELZANGER**, **VISAREND** en **GROTE GELE KWIKSTAART** (!) best de moeite waard.

Minstens zo'n beleving was een **GROTE ZAAGBEK** met 10 pulli tegen de stroom op-zwemmend op enkele meters voor ons langs, terwijl we Bevers aan het tellen waren. Die **BEVERS** waren trouwens alom aanwezig, getuige de vele omgeknaagde stammen (tot 40 cm!) en burchten. Verder zwermde het van de libellen wat de fotografen veel werk bezorgde. De viering van het Zonnewendefeest was ook een hele happening omdat daar het "kransvlechten" aan voorafging.

Ook al doe je met zo'n reis maar een beperkte indruk op momentopname), met het comfortabele vervoer (luxe bus) en de prima accommodaties, de vlotte contacten met de (Engels sprekende) bevolking, het weidse gevarieerde landschap kregen we het gevoel dat Latvia een land is om nog eens te bezoeken.

Jan en Ina Marbus

De Hoornbloem

Dorpsstraat 10A, 1689 EV Zwaag,
☎ (0229) 23 04 19, e-mail: dehoornbloem@hoorn.knnv.nl

De zomer is meestal een periode van betrekkelijke rust. Vrijwel iedereen geniet van zijn vrije tijd en de resultaten van de arbeid in het voorjaar. Ook het voorlichtingswerk komt pas in het najaar op gang als de scholen weer draaien en allerlei organisaties weer evenementen op touw zetten. Daarom is het goed op tijd materiaal te verzamelen zodat we straks iets kunnen leveren.

Van diverse zijden hebben we al zaden ontvangen, maar de voorraadkastjes zijn nog niet vol. Ook missen we nog enkele lastige soorten waarvan we niets geogst hebben. Wie kan ons helpen aan zaad van:

**ZWARTE TOORTS, VLASBEKJE,
MONNIKSKAP, SCHARLEI,
KONINGSKAARS, MUURBLOEM,
VERBENA HASTATA, WIJNRUIT,
SLAAPBOL (lila),**

JUFFERTJE IN 'T GROEN,

GELE HOORNPAPAVER, GOUDSBLOEM,

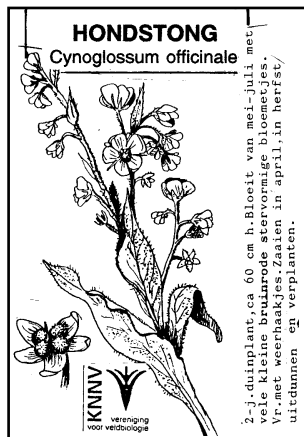
VERBENA BONARIENSIS,

PAARSE LEEUWEBEK,

STINKEND NIESKRUID, PEKBLOEM

Ook de voorraad geogste zaden die hier te drogen hangt moet nog gedorst, geschoond en verpakt worden. De laatste jaren is daar een geweldige werkploeg voor aangetrokken. We hopen dit najaar ook weer op veel vrijwilligers te mogen rekenen. Het zaden schonen gaat van start op **maandag** 3 oktober van 14:00 - 16:00 uur. Daarna volgen de data 10 - 17 -

24 - 31 oktober en 7 november. Er kan per keer een groepje van ca. 10 mensen aan de bak. Daarom is het prettig om je van te voren even te melden. Het zou jammer zijn als we elkaar in de weg liepen. Overigens ook nieuwkomers zijn welkom om een handje te helpen en ook als je maar 1 keer kunt wordt je bijdrage op prijs gesteld.

Wat betreft de levering van boeken en optiek geldt dat zo ruim mogelijk te voren contact gunstig is omdat de voorraad beperkt is. Wie voor december iets speciaals zoekt kan dus terecht- zeker nu ook alle modellen nestkast weer leverbaar zijn, sommige zelfs in speciale demo-uitvoering. Ook van insectenblokken in diverse maten zijn mooie exemplaren leverbaar.

**KOM EENS RONDKIJKEN BIJ
"DE HOORNBLOEM"!**

Bijzondere waarnemingen zomer 2005

De vakantie weer voorbij, allemaal weer aan het werk of terug naar de normale routine. Dus ook weer een stukje over de bijzondere waarnemingen gedaan in ons werkgebied voor zover die mij bekend zijn.

Freek heeft weer post gevat bij de Nek.

Op 11 juli vlogen daar 2 **GROTE ZILVERREIGERS** voorbij en op 14 juli was daar een **GROTE STERN** van de partij. Een **KANOET** liet zich zien op de 16de en de opvallendste soort in de dagen daarna was de **PURPERREIGER**. 4 stuks kwamen langs op 23 juli en 1 op de 26ste.

Een **STEENLOPER** en 4 **CASARCA'S** waren op doortocht op 24 juli.

De maand werd afgesloten met 3 **KLEINE ZILVERREIGERS** op 26 juli.

Augustus ging van start met een **KLEINE ZILVERREIGER** op de 2de en een **HALS BANDPARKIET** vloog langs op 4 augustus.

Op 6 augustus wederom een **PURPERREIGER** en een **BLAUWE KIEKENDIEF** wikte langs op de 7de.

Een **ROSSE GRUTTO** op de 10de en op 13 en 15 augustus een **KLEINE ZILVERREIGER**.

71 **BUIZERDS** kwamen over cirkelen op 18 augustus en een **REUZENSTERN** liet zijn grote rode snavel zien op de 21ste.

Op de 22ste claimt Freek 4 **POELSNIPPEN** en op de dag erna vloog er een **DRIETEEN-STRANDLOPER** langs.

Luid roepend verraadde een **KLEINE GEELPOOTRUITER** zich op 27 augustus.

Op 1 september kwamen er 45 **BOOMPIEPERS** langs en op de 3de 3 **VISAREN DEN** en een **REUZENSTERN**.

Op 7 september kwam er een **VISAREND** voorbij vliegen en ook een **KROMBEKSTRANDLOPER** snelde voorbij.

Ad's lijst begint met 22 **LEPELAARS** bij de Vooroever op 9 juli. Ook zaten daar 4 juveniele **KLEINE MANTELMEEUWEN**, een **ZWARTKOPMEEUW** en een jonge **KOEKOEK**. Bij de Veenakkers zat een mannetje **ROUWKWIKSTAART**. In de Lutjebroeker Weel zaten op 10 juli 17 jonge **ZWARTE RUITERS**, een **BOOMVALK**, een **SPERWER** en een **HAVIK**.

Bij het Zanddepot zat een paartje **BRUINE KIEKENDIEF** met 4 jongen.

De Vooroever gaf op 15 juli ruimte aan 56 **LEPELAARS**, 280 **BRANDGANZEN**, 6 **BRUINE KIEKENDIEVEN**, een **SNOR** en een **BOSRIETZANGER**.

Op 2 augustus een vrouwtje **TOPPEREEND** in Wervershoof. 50 **SLOBEENDEN**, een zingende **SNOR** en 14 **KEMPHANEN** in de Vooroever en de **REGENWULPEN** en **GOUDPLEVIEREN** vlogen over.

2 **KLEINE ZILVERREIGERS** en 2 **SNORREN** zaten in de Vooroever op 11 augustus samen met 3 **BRILDUIKERS**, 3 **GROENPOOTRUITERS** en 10 **OEVERLOPERS**.

Op de 16de zaten er bij de Vooroever 3 **DWERGSTERNS**, minimaal 2 **IJSVOGELS**, 90 **ZWARTE STERNS**, 2 **ZOMERTALINGEN** en 2 **BONTE STRANDLOPERS**.

2 **PIJLSTAARTEN** waren van de partij in het gebied op de 28ste van de maand en ook werden er een **GROTE GELE KWIKSTAART** gezien, een **BOSRUITER**, 2 **WATERRALLEN** en 750 **KIEVITEN**.

Een **PATRIJS** won het op 29 augustus van een **BRUINE KIEKENDIEF** ten noorden van de Lutjebroekerweel. In de Welen zaten deze dag 2 **TUINFLUITERS** en 4 **BOOMKRUIPERS**.

Boven Lutjebroek vlogen nog **GIERZWALUWEN** op 30 augustus en bij de Vooroever zaten 2 **IJSVOGELS**, 2 **ZOMERTORTELS**, 14 **PIJLSTAARTEN** en

100 **SLOBEENDEN**.

Op 3 september zaten er ongeveer 700 **FUTEN** bij de Vooroever vergezeld van 40 **PIJLSTAARTEN**, 3 **SMIENTEN** en 6 **WATERSNIPPEN**. Een **PURPERREIGER** werd in de Lutjebroekerweel gezien op de 4de van deze maand en ook 3 **IJSVOGELS** en een **GRAUWE VLIEGENVANGER** lieten zich zien. De **PURPERREIGER** was ook op de 6de aanwezig samen met 2 **BAARDMANNETJES**,

2 **WATERRALLEN** en 2 **IJSVOGELS**. De lijst van Ad wordt **AFGESLOTEN** met een **PAAPJE** langs de Industrierweg van Grootebroek op 7 september.

De enige losse waarneming die ik mocht ontvangen was die van 2 **IJSVOGELS** op de pergola van de familie Struiving aan de Baljuw.

Jan-Pieter de Krijger

Landelijke Natuurwerkdag zaterdag 5 november

Op zaterdag 5 november aanstaande zal ons Landje van Naber weer een van de werklocaties zijn van de landelijke natuurwerkdag. Op deze dag zullen de rietranden aangepakt gaan worden, greppels zullen worden uitgehaald, hekwerk zal geschilderd en onderhouden worden en wellicht gaan we nog een nieuw hek bouwen. Ook het schelpenstrandje zal de nodige aandacht krijgen.

We verzamelen bij de grote lep op de

westpunt van het landje om 9:45 en zullen werken tot 13:00 uur. Voor koffie, thee en fris wordt gezorgd.

Proviand en laarzen dient men zelf mee te nemen.

Omdat deze werkdag via Landschap Noord-Holland wordt georganiseerd is het aan te raden om je via de website: www.natuurwerkdag.nl aan te melden. Ik zie jullie graag in grote getalen tegemoet.

Jan-Pieter de Krijger

Bestuur

- Voorzitter** : M. Kleij, Lijndraaier 149, 1625 ZV Hoorn,
☎ (0229) 23 05 24, e-mail: mkleij@hetnet.nl
- Secretaris** : E.J. Baars, Yellowlaan 24, 1695 HV Blokker,
☎ (0229) 24 95 46, e-mail: secretaris@hoorn.knnv.nl
- Nat. hist. secr.** : J.P. de Krijger, Weidemolen 98, 1622 KE Hoorn,
☎ (0229) 23 97 24, e-mail: n.h.secretaris@hoorn.knnv.nl
- Penningm. & Ledenadm.** : A. Roobeek, P.J. Jongstraat 176, 1614 LK Lutjebroek ☎ (0228) 51 20 88,
e-mail: ad.roobeek@quicknet.nl, Postgiro: 3553986
- Leden** : A.L. ter Horst, Dorpsstraat 59, 1713 HB Obdam,
☎ (0226) 45 29 90, e-mail: anneloes59@planet.nl
C.J.P. Schoon, Gerrit Achterberghof 75, 1628 VD Hoorn,
☎ 06 55101511, e-mail: cjp.schoon@quicknet.nl
C. van der Velden, Dukaat 29, 1628 PP Hoorn,
☎ (0229) 23 19 10, e-mail: cor.vdvelden@wxs.nl
E. de Vroome, Veenrug 17, 1687 WN Wognum,
☎ (0229) 57 10 78, e-mail: de.vroome@quicknet.nl
- Erevoorzitter** : J.A. Marbus, Dorpsstraat 10A, 1689 EV Zwaag,
☎ (0229) 23 04 19, e-mail: dehoornbloem@hoorn.knnv.nl

Coördinatoren

- Plantenwerkgroep**: Anneloes ter Horst, Dorpsstraat 59, 1713 HB Obdam,
☎ (0226) 45 29 90, e-mail: anneloes59@planet.nl
- Vogelwerkgroep** : Ko van Gent, Berkenweide 13, 1647 BG Berkhout,
☎ (0229) 24 58 85, e-mail: jt.van.gent@quicknet.nl
- Vlinderwerkgroep** : Henny van der Groep, Yellowlaan 24, 1695 HV Blokker,
☎ (0229) 24 95 46, e-mail: info@hoorn.knnv.nl

AANMELDINGSFORMULIER - S.V.P. INLEVEREN BIJ HET BESTUUR.

Ondergetekende meldt zich aan als:

- KNNV-lid (1 persoon € 23,75 per jaar)
- Gezinslid (meer dan 1 persoon op hetzelfde adres € 30,10 per jaar)

dhr./mevr.: voorletter(s) : ..... achternaam: .....

geboortejaar : ..... telefoon : .....

adres : .....

postcode + woonplaats : .....

specialiteiten of interesse: .....

naam huisgenoot : .....

geboortejaar : .....

specialiteit of interesse : .....

NATUURLIEFHEBBER?

Enthousiast over mooie dingen die u in de natuur ontdekt heeft en wilt u die ervaring graag met anderen delen?

Of vindt u het buiten prachtig maar zou u wel wat meer willen weten over dat landschap, zo'n plant of dier.....

DOE DAN MEE MET DE KNNV! DE VERENIGING VOOR VELDBIOLOGIE.

Het is een club van actieve natuurliefhebbers.

Zo veelzijdig als de natuur, zo veel zijn de activiteiten van de KNNV!

Naast het programma van de plaatselijke/regionale afdelingen biedt de landelijke organisatie o.a.:

- het verenigingsblad Natura (6x per jaar)*
- kampen en reizen*
- allerlei werkgroepen (o.a. landschap, korstmossen)*
- publikaties voor ledenprijs*

**Het landelijk bureau is gevestigd in Utrecht.
Oudegracht 237, 3511 NK Utrecht, ☎ 030-231 47 97**

WILT U "HET HOORNBLAD" VAKER ONTVANGEN?

Gebruik dan de bon op pagina 31 en wordt lid van de KNNV-afdeling Hoorn/West-Friesland. U bent dan ook automatisch lid van de landelijke KNNV. Het kost u slechts € 23,75 per jaar.

Opzegging van het lidmaatschap melden voor 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling.

DRUKWERK

TPG Post

Port betaald
Port payé
Pays-Bas

AAN:

Afz. Ledenadm. KNNV

A. Roobeek, P.J. Jongstraat 176, 1614 LK Lutjebroek ☎ (0228) 51 20 88